

Analysis of Expressions in Shushtari Dialect in the Framework of Construction Grammar

Imaneh Sayad¹ and Sepideh Abdolkarimi²

1. Ph.D. Student in Linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Letters and Human Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. E-mail: i_sayad@sbu.ac.ir
2. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Linguistics, Faculty of Letters and Human Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. E-mail: s_abdolkarimi@sbu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history

Received: 13 Aug 2023

Received in revised form: 02 Dec 2023

Accepted: 04 Dec 2023

Published online: 21 Jun 2024

Keywords:

construction grammar,
construction,
expression,
Shushtari dialect.

ABSTRACT

The present research has aimed at describing and also qualitative and quantities analysis of constructions in Shushtari dialect called expressions based on Construction Grammar proposed by Fillmore et al. (1988) and syntax–lexicon continuum (Croft, 2001). Data collection has been done using both field and library method from Shushtari native speakers and dictionaries of Shushtari dialect (Fazeli, 2004; Niroumand, 1977). First, with the help of the tools in the Construction Grammar, the analysis of Shushtari expressions based on the classification of Fillmore et al. (1988) has been attempted, and their frequency has been measured. The results indicate that Shushtari dialect idiomatic constructions fall into four categories of encoding/decoding, formal/substantive, grammatical/extra grammatical, and with pragmatic point/without pragmatic point. Idioms and the percentage of frequency of each terminology category was as follows: 47 decoding (57%) vs. 62 encoding idioms (43%), 91 substantive (83.5%) vs. 18 formal idioms (16.5%), 96 without pragmatic point (88%) vs. 13 with pragmatic point idioms (12%). None of the data is extragrammatical and as a result, 100% of the data is grammatical idioms. Additionally, the data examined, have been placed in complex and specific constructions in Croft's (2001) proposed syntax–lexicon continuum.

Cite this article: Sayad, I., & Abdolkarimi, S. (2024). Analysis of expressions in Shushtari dialect in the framework of construction grammar. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*, 12(2), 79–101. <http://doi.org/10.22126/JLW.2023.9474.1723> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/JLW.2023.9474.1723>

Publisher: Razi University

Introduction

The branch of linguistics that studies dialects is called dialectology (Chambers & Trudgill, 1998, p. 3). Considering the fact that Iranian languages and dialects are intangible heritage of Iranians and their codification and preservation are essential, this study investigates one of the Iranian dialects called Shushtari. The Shushtari dialect is one of the southwestern dialects in Iran, specifically in Khuzestan Province, which is very close to dialects such as Lori, Bakhtiari, and Dezfuli. This connection is rooted in the history of Aryan migration to Iran (Fazeli, 2006). A dialect is a technical term used to describe a variety of languages that, despite having phonetic, lexical, and grammatical differences, allow their speakers mutual intelligibility (Abdolkarimi, 2017, p. 64). According to these definitions, Shushtari can be considered a dialect. The authors aim to study this dialect, particularly its idioms, within the framework of Construction Grammar as the basis of data analysis. The researchers in this study seek to answer the following questions: 1. What are the types of Shushtari dialect idioms/expressions within the framework of Fillmore et al.'s (1988) Construction Grammar? 2. What reality is hidden behind the quantitative analysis of the different types of Shushtari dialect idioms/expressions within the framework of Construction Grammar?

Theoretical Framework

Cognitive linguistics is a multi-aspectual theory that includes theories such as Conceptual Metaphor and Frame Semantics; one of the syntactic frameworks in this field is Construction Grammar. This grammatical model was first introduced by Charles Fillmore and colleagues at the University of California, Berkeley, in the late 1980s and early 1990s. Fillmore (1988) outlined the fundamental principles of Construction Grammar and the distinctions between the Construction Grammar approach, transformational grammar, and the grammar of phrasal structures in an article entitled "The Mechanisms of Construction Grammar" (Zhukovska, 2021, p. 65). In addition to this article, Fillmore et al. (1998) have published another paper in this field in which they analyzed expressional constructions using the mentioned approach. Many researchers, including Goldberg (1995, 2002), Michaelis and Lambrecht (1996), Kay and Fillmore (1999), and Croft (2001) became interested in Construction Grammar.

The research on Shushtari dialect, expressional constructions in general, and studies focused on Construction Grammar have not examined any of the expressional constructions of the Shushtari dialect. As a result, the expressional constructions of this dialect have not been studied or analyzed from a cognitive perspective. Construction Grammar discusses the linearity of syntax, the meaning of symbolic units, patterns, and classes of words. In this framework, each construction and pattern has an inherent meaning. As in other cognitive linguistic patterns, there is no definitive distinction between lexicon and syntax. Lexical and syntactic structures differ in terms of internal complexity and definite phonological forms, and their similarity lies in the formation of all structures by meaning (Goldberg, 1995, pp. 4–7). Kay and Fillmore (1999) (as cited in Evans & Green, 2006) believe that Construction Grammar can examine and explain the properties of idiomatic expressions of languages, in addition to everyday language. The characteristic of Construction Grammar patterns is their linearity; that is, instead of any structural pattern being the result of a sequence of transformational structures, it consists of only one level of syntactic representation. Furthermore, representations in Construction Grammar include semantic and functional information in addition to syntactic information. In Construction Grammar, the study of grammar is not accepted without considering the meaning and conceptual aspects of grammatical elements. Grammatical structures are considered basic symbolic units, showing the unconditional presence of meaning within them. Construction Grammars are distinguished from transformational grammars by the absence of transformational rules. In Construction

Grammars, grammatical relations are determined throughout the grammar as a whole (Fillmore et al., 1988, p. 35).

Discussion and Conclusions

In this research, based on four categories of expressional constructions introduced by Fillmore et al. (1988), Shushtari dialect expressional constructions were investigated, and three categories of expressional constructions were identified: encoding/decoding, formal/substantive, and grammatical/extra-grammatical, with pragmatic point/without pragmatic point. However, in the grammatical/extra-grammatical category of idioms, no examples of extra-grammatical idioms were found in the Shushtari dialect. The frequency of idioms in each terminology category was as follows: 47 decoding (43%) vs. 62 encoding idioms (57%), 91 substantive (83.5%) vs. 18 formal idioms (16.5%), 96 without pragmatic point (88%) vs. 13 with pragmatic point idioms (12%). None of the data are extra-grammatical, and as a result, 100% of the data are grammatical idioms. Additionally, the data examined were placed in complex and specific constructions in Croft's (2001) proposed syntax–lexicon continuum.

The formal/substantive interaction analysis is investigated in an independent paper. According to Croft's (2001) syntactic terminology continuum, the studied data in this research are located in complex and specific constructions. Semantically speaking, the number of constructions without semantic compositionality is lower than those with semantic compositionality, because they increase the memory load of speakers. Therefore, Shushtari speakers have fewer linguistic constructions in mind that are associated with specific use. Since there has not been a sociological study to show the relationship between the types of common linguistic structures in a geographical area, especially in Shushtar, and cultural realities and beliefs, presenting the above hypotheses can motivate such research to confirm or disprove the hypotheses and present new findings to researchers in the fields of sociology, ethnography, and dialectology.

Ethical Considerations

Not applicable

Funding

Not applicable

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

تحلیل اصطلاحات گویش شوشتری در چهار چوب دستور ساختی

ایمانه صیاد^۱ | سپیده عبدالکریمی^۲

۱. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. رایانامه: i_sayad@sbu.ac.ir
۲. نویسنده مسئول، استادیار گروه زبان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. رایانامه: s_abdolkarimi@sbu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	پژوهش حاضر با هدف توصیف و تحلیل کیفی و کمی ساخت‌های اصطلاحی (ساخت‌های فاقد ترکیب‌پذیری معنایی) در گویش شوشتری براساس دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) و با اشاره به پیوستار نحو-واژگانی پیشنهادی کرافت (۲۰۰۱) انجام شده است. داده‌های پژوهش نیز به دو شیوه میدانی و کتابخانه‌ای از گویشوران بومی گویش شوشتری، فرهنگ واژه‌نامه‌ای از گویش شوشتری (نیرومند، ۱۳۵۶) و فرهنگ گویش شوشتری (فاضلی، ۱۳۸۳) گردآوری شده است. در پژوهش پیش‌رو، ابتدا با ابزار موجود در دستور ساختی، انواع عبارت‌های اصطلاحی گویش شوشتری براساس طبقه‌بندی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) تحلیل شده و در ادامه، فراوانی اصطلاحات نیز اندازه‌گیری شده است. نتایج نشان می‌دهد که اصطلاحات گویش شوشتری، براساس دیدگاه فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) در چهار دسته اصطلاحات رمزگذار/رمزگشا، صوری/جوهری، دستوری/فرداستوری و دارای نکته کاربردشناختی/فاقد نکته کاربردشناختی قرار می‌گیرند. از بررسی مجموع ۱۰۹ اصطلاح استخراج شده در گویش شوشتری، درصد فراوانی هر دسته از اصطلاحات به شرح زیر است: تعداد ۴۷ اصطلاح (۵۷ درصد) رمزگشا درمقابل ۶۲ اصطلاح (۴۳ درصد) رمزگذار، ۹۱ اصطلاح (۸۳/۵ درصد) جوهری، دربرابر ۱۸ اصطلاح (۱۶/۵ درصد) صوری و ۹۶ اصطلاح (۸۸ درصد) فاقد نکته کاربردشناختی درمقابل ۱۳ اصطلاح (۱۲ درصد) دارای نکته کاربردشناختی. هیچ‌یک از داده‌ها فرداستوری نبوده‌اند؛ در نتیجه، ۱۰۰ درصد اصطلاحات دستوری بوده‌اند. همچنین داده‌های موردبررسی در این پژوهش، در بخش ساخت‌های پیچیده و خاص در پیوستار نحو-واژگانی پیشنهادی کرافت (۲۰۰۱) قرار گرفته‌اند.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۲۲	
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۹/۱۱	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۹/۱۳	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۴/۱	
کلیدواژه‌ها: دستور ساختی، ساخت، اصطلاح، گویش شوشتری.	

استناد: صیاد، ایمانه؛ عبدالکریمی، سپیده (۱۴۰۳). تحلیل اصطلاحات گویش شوشتری در چهار چوب دستور ساختی. *مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*، ۱۳ (۲)، ۷۹-۱۰۱. <http://doi.org/10.22126/JLW.2023.9474.1723>

۱- مقدمه

شاخه‌ای از علم زبان‌شناسی که گویش‌ها را مطالعه می‌کند، گویش‌شناسی^۲ نامیده می‌شود (چمبرز و تراگیل^۱، ۱۹۹۸: ۳). باتوجه‌به اینکه زبان‌ها و گویش‌های ایرانی جزء میراث ناملموس ایرانیان به شمار می‌روند و مدون‌سازی و نگهداشت آن‌ها ضروری است، در این پژوهش یکی از گویش‌های ایرانی به نام شوشتی بررسی می‌شود. گویش شوشتی یکی از گویش‌های جنوب غربی ایران در استان خوزستان است که به گویش‌هایی همچون لری، بختیاری و دزفولی بسیار نزدیک است؛ دلیل این ارتباط، در تاریخچه مهاجرت آریاییان به ایران ریشه دارد (فاضلی، ۱۳۸۵: ۲). گویش واژه‌ای تخصصی است که برای نامیدن گونه‌هایی از یک زبان استفاده می‌شود که اگرچه باهم تفاوت‌های آوایی-واجی^۵، واژگانی و دستوری دارند، گویشوران آن‌ها از فهم متقابل برخوردار هستند (عبدالکریمی، ۱۳۹۶: ۶۴). براساس تعریف‌های مطرح‌شده می‌توان شوشتی را یک گویش در نظر گرفت.

قلمرو مکانی پژوهش پیش‌رو یکی از شهرستان‌های شمال استان خوزستان به نام شوشتی است که از غرب به دزفول و شوش، از شرق به مسجدسلیمان و از جنوب به اهواز، مرکز استان خوزستان، محدود می‌شود. گویش شوشتی یکی از زیرشاخه‌های گویش بختیاری است و به زبان‌های ایرانی نو جنوب غربی تعلق دارد (فاضلی، ۱۳۸۳: ۵). از آنجاکه یکی از نگارندگان، گویشور بومی این گویش است، در این پژوهش، اصطلاحات گویش شوشتی یا همان ساخت‌های فاقد ترکیب‌پذیری معنایی و به‌طور خاص آن دسته از اصطلاحات گویش شوشتی که از اصطلاحات زبان فارسی معیار متمایز هستند؛ همچون «نم چیم سر بافه کیه»^۶ به معنی «معلوم نیست سهم من نزد چه کسی است» یا «پیلان اندر وند»^۷ در مفهوم «از دست دادن و نابه‌جا مصرف کردن پول» بررسی خواهند شد.

صورت‌گرایان^۸ بر قاعده‌مندی دستور تمرکز دارند؛ از این‌رو، اصطلاحات را به‌مثابه بخشی کوچک و ضمیمه‌ای به دستور تلقی می‌کنند. در مقابل، دستور ساختی^۹ و به‌طور ویژه فیلمور^{۱۰} و دیگران (۱۹۸۸) بر این باورند که ساخت‌های اصطلاحی نه‌تنها بخش کوچک و استثنایی از دستور نیستند، بلکه ویژگی اصلی زبان هستند و عبارات اصطلاحی به‌همراه واحدهای قاعده‌مند از سازوکار نظری مشابهی برخوردارند. براساس توضیحات یادشده و داده‌های این پژوهش، نگارندگان چهارچوب دستور ساختی را مبنای تحلیل داده‌های این پژوهش قرار داده‌اند. پژوهشگران در پژوهش پیش‌رو در پی پاسخ به این پرسش‌ها هستند: ۱. انواع اصطلاحات گویش شوشتی در چهارچوب دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) کدام‌اند؟ ۲. تحلیل کمی انواع اصطلاحات گویش شوشتی در چهارچوب دستور ساختی چه واقعیتی را درباره انواع اصطلاح‌های یادشده نشان می‌دهد؟ در ادامه، ابتدا پیشینه پژوهش مرور می‌شود؛ سپس در بخش چهارچوب نظری، ساخت و طبقه‌بندی اصطلاحات از منظر دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) مطرح می‌شود؛ پس از آن، داده‌های پژوهش تحلیل خواهند شد.

۲- پیشینه پژوهش

بخش پیشینه پژوهش به دو زیربخش تقسیم می‌شود: در زیربخش نخست، مطالعات مرتبط با دستور ساختی معرفی می‌شوند؛ در زیربخش بعدی مطالعات انجام‌شده در زمینه گویش شوشتی ذکر می‌شوند.

۲-۱ مطالعات با محوریت دستور ساختی

زبان‌شناسی شناختی^{۱۱} نظریه‌ای چندوجهی است که از نظریه‌هایی همچون استعاره مفهومی^{۱۲} و معناشناسی قالبی^{۱۳} تشکیل

1. dialect
2. dialectology
3. J. K. Chambers & P. Trudgill
4. variety
5. phonetic-phonological
6. /nænom tʃæpɒm.sær. ba:fe. ki. æ/
7. /pila: næ. ændær. vændæ/
8. formalists
9. construction grammar
10. C. J. Fillmore
11. cognitive linguistics
12. conceptual metaphor
13. frame semantics

شده است؛ یکی از چهارچوب‌های نحوی^۱ در این حوزه، دستور ساختی است. این دستور را نخستین بار چارلز فیلمور و همکارانش در دانشگاه کالیفرنیا (برکلی^۲، ایالات متحده آمریکا) در اواخر دهه ۱۹۸۰ و اوایل دهه ۱۹۹۰ معرفی کردند. فیلمور (۱۹۸۸) اصول بنیادی دستور ساختی و تمایزات اساسی میان رویکرد ساختی، دستور گشتاری^۳ و دستور ساخت گروهی^۴ را در مقاله‌ای با عنوان «مکانیسم‌های دستور ساختی»^۵ بیان کرده است (ژوکوفسکا^۶، ۲۰۲۱: ۶۵). افزون بر مقاله یادشده، فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) مقاله دیگری را نیز در این حوزه منتشر کرده‌اند که در آن اصطلاحات را از منظر دستور ساختی تحلیل کرده‌اند. پس از آن، دستور ساختی، نظر بسیاری از پژوهشگران را به خود جلب کرد که می‌توان از مطالعاتی مانند گلدبرگ^۷ (۱۹۹۵، ۲۰۰۲)، میکائلیس و لامبرشت^۸ (۱۹۹۶)، کی^۹ و فیلمور (۱۹۹۹) و کرافت^{۱۰} (۲۰۰۱) نام برد.

فراید و اوستمان^{۱۱} (۲۰۰۴) بر این باورند که دستور ساختی، دستوری نشانه‌بنیاد و اقتصادی است که واحد اصلی تحلیل و بازنمایی آن، «ساخت» است و تمام اجزای زبان از تکواژ^{۱۲} تا جمله و بند به‌مثابه ساخت‌هایی با ارزش یکسان در نظر گرفته می‌شوند. استین و ترنر^{۱۳} (۲۰۱۳) در پژوهشی بسط زبان‌شناسی شناختی و به‌طور خاص دستور ساختی در ارتباطات چندوجهی را بررسی کرده‌اند. همچنین هیلپرت^{۱۴} (۲۰۱۴) در حوزه نظریه دستور ساختی و کاربرد آن در زبان انگلیسی، کتابی نوشته است. وجیک و میلادینوویچ^{۱۵} (۲۰۱۶) مطالعه‌ای را درخصوص ویژگی‌های صوری، معنایی و کاربردشناسی ساختار اصطلاحی ترکیب دو اسم، به‌گونه‌ای که اسم دوم به اسم اول شباهت داشته باشد، انجام داده‌اند. آن‌ها ساخت‌های اصطلاحی را در چهارچوب صرف ساخت تحلیل کرده‌اند. لپیک و اکینو^{۱۶} (۲۰۱۸) نیز از رهیافت صرف ساخت^{۱۷} در تحلیل زبان اشاره^{۱۸} بهره جسته‌اند. واسرشایت^{۱۹} (۲۰۱۹) نیز در حوزه دستور ساختی، ضمن شرح اصول و مفاهیم بنیادین در این نظریه، مفهوم ساخت را به کمک نمونه‌هایی از زبان اوکراینی توضیح داده است.

زبان‌شناسان ایرانی نیز در چهارچوب دستور ساختی پژوهش‌هایی انجام داده‌اند که در ادامه به نمونه‌هایی از آن‌ها اشاره می‌شود. راسخ‌مهند و شمس‌الدینی (۱۳۹۱) اصطلاحات زبان فارسی را از دیدگاه زبان‌شناسی شناختی و با توجه به نظرات نانبرگ^{۲۰} و دیگران (۱۹۹۴) و کووچش^{۲۱} (۲۰۰۲) بررسی کرده‌اند. رضویان و دیگران (۱۳۹۵) براساس دستور ساختی، انواع ساخت‌های اضافه در زبان فارسی را تحلیل کرده‌اند و این چهارچوب را در تبیین ساخت‌های یادشده کارآمد یافته‌اند. قنبریان (۱۳۹۸) در پژوهشی به تعریف‌نگاری فعل «افشاندن» در زبان‌شناسی شناختی پرداخته است. وی برای توصیف چندمعنایی این فعل از چهارچوب‌های معناشناسی قالبی، شبکه واژگانی و دستور ساختی بهره گرفته است. هم‌زمان کاووسی تاج‌کوه و رضویان (۱۳۹۸) پیوندهای وراثتی در ساخت‌های اضافه زبان فارسی براساس دستور ساختی را بررسی کرده‌اند؛ اما ملکی و راسخ‌مهند (۱۴۰۰) به مرتبط‌ترین پژوهش با پژوهش حاضر در زبان فارسی را انجام داده‌اند. آن‌ها با در نظر گرفتن نظرات فیلمور و دیگران (۱۹۹۸)، به مطالعه اصطلاحات صوری^{۲۲} و جوهری^{۲۳} در «اگر-ساخت‌ها»^{۲۴} پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داده است که جابه‌جایی در توالی

1. grammatical
2. Berkeley
3. transformational grammar
4. grammar of phrasal structures
5. The Mechanisms of Construction Grammar
6. V. V. Zhukovska
7. A. E. Goldberg
8. L. A. Michaelis & K. Lambrecht
9. P. Kay
10. W. Croft
11. M. Fried & J. O. Ostman
12. morpheme
13. F. Steen & M. B. Turner
14. M. Hilpert
15. J. Vujić & N. Miladinović
16. R. Lepic & C. Occhino
17. construction morphology
18. sign language
19. P. Wasserscheidt
20. G. Nunberg
21. Z. Kovecses
22. formal expressions
23. substantive expressions
24. if-constructions

نحوی و تغییر زمان افعال در برخی اصطلاحات صوری و جوهری، آن‌ها را از مفهوم اصطلاحی دور کرده است. از دیگر پژوهش‌هایی که با محوریت دستور ساختی و براساس تقسیم‌بندی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) از ساخت‌های اصطلاحی انجام شده است، می‌توان به دستلان (۱۴۰۰) اشاره کرد که در آن اصطلاحات زبانی در چهارچوب نظریات فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) و استعجاز^۱ در قالب نظریات گوسنز^۲ (۱۹۹۰) با هدف تعیین نقش استعجاز در شکل‌گیری معنای اصطلاحات تحلیل شده‌اند.

۲-۲ مطالعات انجام‌شده درباره گویش شوشتری

پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه گویش شوشتری چندان زیاد نیست. در ادامه به برخی از این آثار اشاره می‌شود. نیرومند (۱۳۵۶) در این زمینه اثری با عنوان *واژه‌نامه‌ای از گویش شوشتری* نوشته است. فاضلی (۱۳۸۳) در کتاب *فرهنگ گویش شوشتری* به بررسی ریشه‌شناسی این گویش پرداخته است. وی همچنین در این اثر، گویش شوشتری را با فارسی و دیگر گویش‌های ایرانی مقایسه کرده است. نگارنده به نمونه‌هایی از ضرب‌المثل‌ها و متونی به این گویش نیز اشاره کرده و در پایان واژه‌نامه‌ای از گویش شوشتری را ارائه کرده است. فاضلی (۱۳۸۵) همچنین کتابی دیگر در حوزه نحو و بررسی تطبیقی دستور گویش شوشتری با فارسی دری نوشته است. سپنتا (۱۳۸۵) با نگاهی مردم‌شناختی^۳ به گویش شوشتری، فرآیندهای واجی موجود در این گویش را تبیین کرده است. مصطفوی (۱۳۹۴) تمایز روابط دستوری در گویش شوشتری را بررسی کرده است. حامدی شیروان و دیگران (۱۳۹۵) در پژوهشی، آرایش واژگان در گویش‌های فارسی خوزستان از منظر رده‌شناختی^۴ را تبیین کرده‌اند. در این پژوهش، آرایش واژگان در چهار گویش فارسی خوزستان یعنی بهبهانی، دزفولی، شوشتری و هندیجانی از منظر رده‌شناختی بررسی شده است. میرزایی و داوری اردکانی (۱۳۹۶) نیز به بررسی کاربردی دشواژه‌ها در شهرستان شوشتر پرداخته‌اند. کدخدای طراحی و ویسی (۱۳۹۹) یکی از نشانه‌های آوایی بازمانده در این گویش با عنوان «واو معدوله» را در پژوهش خود شرح داده‌اند.

باتوجه به پژوهش‌های انجام‌شده درباره گویش شوشتری مشاهده می‌شود که این پژوهش‌ها به اصطلاحات این گویش مربوط نبوده است؛ همچنین آن دسته از پژوهش‌هایی که با محوریت دستور ساختی انجام شده‌اند، هیچ‌کدام اصطلاحات گویش شوشتری را بررسی نکرده‌اند. در نتیجه، ساخت‌های اصطلاحی گویش نام‌برده تاکنون بررسی نشده و از منظر شناختی تحلیل نشده است.

۳- چهارچوب نظری

زبان‌شناسی شناختی، رویکرد نظری نو در پژوهش‌های زبان‌شناسان به شمار می‌رود. زبان‌شناسی شناختی را نمی‌توان مانند دستور زایشی که برگرفته از کتاب *ساخت‌های نحوی*^۵ چامسکی (۱۹۵۷) است، به یک اثر یا یک فرد مشخص نسبت داد (برناردز^۶، ۱۹۹۹: ۱۱). برخی زبان‌شناسان شناختی مانند لانگاکر^۷ در نظریه‌ای به نام دستور شناختی^۸، سازوکارها و اصول شناختی در بررسی ویژگی‌های دستور زبان را مطالعه کرده‌اند یا مانند تالمی^۹ در زمینه توسعه این دیدگاه، الگوی نظام ساختاری مفهومی را معرفی کرده‌اند. دیگر زبان‌شناسان شناختی نیز مشخصه‌های واحدهای زبانی یا همان ساخت‌های زبانی را در بخش دستور زبان تعیین کرده‌اند که از این دسته نظرات با نام دستور ساختی یاد شده است (ایوانز و گرین^{۱۰}، ۲۰۰۶: ۴۷۵).

۳-۱ دستور ساختی

زبان‌شناسان شناختی در انجام پژوهش‌هایشان بر دو حوزه معنی‌شناسی شناختی^{۱۱} و دستور شناختی متمرکز بوده‌اند. هریک از حوزه‌های یادشده، متشکل از زیرشاخه‌ها و دیدگاه‌های متنوعی هستند. زبان‌شناسی شناختی حاصل مطالعات افراد مختلف است

1. metaphtonymy

2. L. Goossens

3. anthropological

4. typological

5. *Syntactic Structures* (1957)

6. E. Bernardez

7. R. Langacker

8. cognitive grammar

9. L. Talmy

10. V. Evans & M. Green

11. cognitive semantics

که اصل مشترک در این مطالعات را بایست ضرورت مطالعه زبان باتوجه به شناخت دانست. دستور ساختی رویکردهای متفاوتی دارد که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به «دستور ساخت برکلی»^۱ (فیلمور و دیگران، ۱۹۸۸؛ فیلمور و کی، ۱۹۹۳)، دستور ساخت گلدبرگ^۲ (گلدبرگ، ۱۹۹۵) و دستور ساخت بنیادی^۳ (کرافت، ۲۰۰۱) اشاره کرد. در پژوهش پیش‌رو دسته‌بندی اصطلاحات گویش شوشتری براساس دستور ساخت برکلی (فیلمور و دیگران، ۱۹۸۸؛ فیلمور و کی، ۱۹۹۳) موردنظر بوده است.

دستور ساختی درباره خطی بودن نحو^۴، معنادار بودن واحدهای نمادین^۵، الگوها و طبقات کلمات بحث می‌کند و در آن، هر ساخت و الگویی، معنایی ذاتی دارد. در دستور ساختی مانند دیگر الگوهای زبان‌شناسی شناختی، هیچ خط ممیز قطعی میان واژگان و نحو در نظر گرفته نمی‌شود. ساخت‌های واژگانی و نحوی از نظر پیچیدگی‌های درونی و صورت‌های واجی معین باهم متفاوت هستند و شباهت آن‌ها در این است که شکل‌گیری همه ساخت‌ها به واسطه معنا صورت می‌پذیرد (گلدبرگ، ۱۹۹۵: ۴-۷). کی و فیلمور (۱۹۹۹) به نقل از ایوانز و گرین (۲۰۰۶) بیان کرده‌اند که دستور ساختی افزون بر تبیین زبان روزمره، توانایی بررسی و تشریح ویژگی‌های عبارات اصطلاحی زبان‌ها را دارد. مشخصه الگوی دستور ساختی یک لایه‌ای بودن^۶ آن است؛ یعنی به جای اینکه هر الگوی ساختی حاصل توالی ساختارهای گشتاری^۷ باشد، تنها از یک سطح باز نمودی نحوی^۸ تشکیل شده است. علاوه بر این، باز نمودها در دستور ساختی افزون بر اطلاعات نحوی، اطلاعات معنایی و کاربردی را دربرمی‌گیرند. در دستور ساختی بررسی دستور زبان بدون در نظر گرفتن مفهوم و معنا پذیرفته نیست، بلکه ساخت‌های دستوری، واحدهای نمادین بنیادی در نظر گرفته می‌شوند که این خود نشان‌دهنده حضور بی‌قید و شرط معنا در ساخت‌های دستوری است. دستورهای ساختی به دلیل نبود گشتارها از دستورهای گشتاری متمایز هستند؛ یعنی در دستورهای گشتاری، روابط دخیل در اشتقاق جملات به صورت مجزا و در سطح جملات هستند، این در حالی است که در دستور ساختی روابط در کل دستور زبان تعیین می‌شوند (فیلمور و دیگران، ۱۹۸۸: ۳۵).

۳-۲ ساخت

در نیمه دوم دهه هشتاد میلادی، مفاهیم زبان‌شناسی شناختی از حیطه معنی‌شناسی به حوزه دستور گسترش یافت و موجب شد رویکردهای نحو شناختی^۹ با عنوان دستور ساختی ظهور یابد. دستور ساختی یکی از دیدگاه‌های زبان‌شناسی شناختی است که در آن، ساخت^{۱۰} بنیادی‌ترین نقش را بر عهده دارد. مفهوم ساخت در دستور ساختی با دستورهای سنتی متمایز است. در دیدگاه موردنظر مفهوم ساخت آن گونه گسترش یافته که توانسته است از الگویی یکسان برای نشان دادن مجموعه دانش دستوری شامل نحو، صرف و واژگان استفاده کند (کرافت، ۲۰۰۷: ۴۶۳). در این چهارچوب، دستور مشتمل بر فهرستی از ساخت‌های سلسله‌مراتبی است که در آن، واژه‌ها فقط از نظر پیچیدگی ساختار درونی‌شان از ساخت‌های نحوی متمایز می‌شوند. در این زمینه، واژه‌ها تخصصی‌تر و قوانین نحوی به صورت طرح‌واره‌ای^{۱۱} هستند که تغییرپذیری بیشتری دارند (جکندوف^{۱۲}، ۲۰۰۸: ۱۵).

گلدبرگ (۱۹۹۵) در کتاب خود اصول اولیه دستور ساختی و مفهوم ساخت را برگرفته از نظرات لیکاف^{۱۳} (۱۹۸۷)، بروگمان^{۱۴} (۱۹۸۸)، فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)، فیلمور و کی (۱۹۹۳) و لامبرشت (۱۹۹۴) دانسته و ساخت‌ها را در مفهوم جفت‌هایی از صورت و معنا مطرح ساخته است. وی همچنین ساخت‌ها را به منزله واحدهای اصلی زبان معرفی کرده و بیشتر به بخش نحوی ساخت

1. Berkeley construction grammar (BCG)

2. Goldberg construction grammar

3. radical construction grammar

4. linearity of syntax

5. symbolic units

6. monostratal

7. transformational structure

8. syntactic representation level

9. cognitive syntax

10. construction

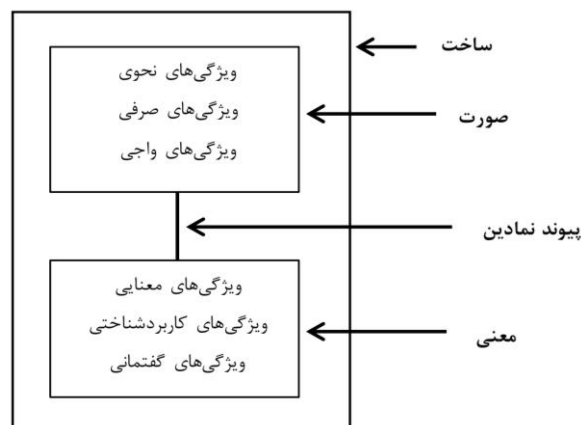
11. schematic

12. R. Jackendoff

13. G. Lakoff

14. C. M. Brugman

پرداخته است (گلدبرگ، ۱۹۹۵: ۶). گلدبرگ (۱۹۹۵) با زبانی ساده مفهوم ساخت را این‌گونه توضیح داده است که ساخت‌ها جفت‌هایی از صورت و معنا هستند که به‌خودی‌خود و مستقل از دیگر کلمات در جمله، دربردارنده معنا هستند. از آنجاکه ساخت‌ها به‌طور قراردادی جفت‌های صورت و معنا هستند، به‌طور خاص واحدهایی نمادین به حساب می‌آیند که از دو قطب صوری و معنایی برخوردارند. در شکل (۱) می‌توانید ساختار نمادین یک واحد ساختی را مشاهده کنید.

شکل (۱). ساختار نمادین یک واحد ساختی (کرافت، ۲۰۰۱: ۱۸)

همان‌گونه که در شکل (۱) مشاهده می‌شود ساخت‌ها از دو بخش صورت و معنا تشکیل شده‌اند که هر بخش ویژگی‌های خاص خود را دارد؛ این بخش‌ها با پیوند نمادین^۱ به هم مرتبط شده‌اند. بخش صوری شامل ویژگی‌های نحوی، صرفی^۲ و واجی است؛ درحالی‌که در بخش معنا، افزون‌بر نقش قراردادی^۳ معنی یک ساخت، ویژگی‌های گفتمانی-کاربردی^۴ و کاربردها^۵ آن ساخت نمایش داده می‌شود (کرافت، ۲۰۰۱: ۱۸-۱۹). کرافت (۲۰۰۱) همچنین مطالب مطرح‌شده بالا را در جدولی با عنوان پیوستار نحو-واژگان^۶ ذکر کرده است. این مطالب در جدول (۱) مشاهده می‌شود.

جدول (۱). پیوستار نحو-واژگان (کرافت، ۲۰۰۱: ۱۷)

نوع ساخت	نام سنتی	مثال
پیچیده و طرح‌واره‌ای	نحو	ساختار جمله مجهول
پیچیده و خاص	اصطلاح	پا تو کفش بزرگ‌ترها کردن
پیچیده و مقید ^۷	ساخت‌واژه	دختر+ها/پسر+ان
تجزیه‌ناپذیر ^۸ و طرح‌واره‌ای	مقوله نحوی	اسم اشاره
تجزیه‌ناپذیر و خاص	واژه/واژگان	این، سبز

۳-۳ اصطلاحات و جایگاه آن‌ها در دستور ساختی

الگوی دستور ساختی شامل اصولی است که زبان می‌تواند بیش از قواعد ساخت گروهی میان تفسیرهای معنایی و کاربردشناسی با مختصات نحوی ارتباط برقرار کند. این رویکرد به دستور زبان، از چند منظر با دستور زایشی و قوانین حاکم بر آن متفاوت است که برای نمونه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: ۱. ساخت‌ها به درخت جمله، مادر و دختران محدود نمی‌شوند، بلکه ممکن است دامنه‌های وسیع‌تری از درخت جمله را دربرگیرند. ۲. ساخت‌ها نه تنها نشان‌دهنده اطلاعات نحوی هستند، بلکه اطلاعات واژگانی، معنایی و کاربردشناسی را مشخص می‌کنند. ۳. عناصر واژگانی که در ساخت‌های نحوی قابل‌ذکر هستند، در بسیاری از موارد به‌منزله خود ساخت در نظر گرفته می‌شوند. ۴. ساخت‌ها ممکن است عبارات اصطلاحی باشند و معنای کل

1. symbolic correspondence
2. morphological
3. conventional
4. discourse-functional
5. pragmatic
6. the syntax-lexicon continuum
7. bounded
8. atomic

ساخت از معنای اجزاء تشکیل دهنده متمایز باشد (فیلمور و دیگران، ۱۹۸۸: ۵۰۱). زبان‌شناسان همواره به ویژگی‌هایی خاص عبارات اصطلاحی توجه کرده و آن را موضوعی چالش‌برانگیز در نظر گرفته‌اند. ابتدا بیشتر پژوهشگران حوزه زبان اصطلاحات را مقوله‌هایی ترکیب‌ناپذیر می‌دانستند که در این بخش نمونه‌هایی از این تعریف‌ها ذکر شده است: فریزر^۱ (۱۹۷۰) اصطلاح را به مثابه سازه^۲ یا مجموعه‌ای از سازه‌ها تعریف می‌کند که تفسیر معنایی آن تابع ترکیبی از اجزای سازنده آن نیست. فرناندو^۳ (۱۹۹۶) اصطلاحات را عبارت‌های قراردادی چندکلمه‌ای معرفی کرده که در بیشتر موارد معنای تحت‌اللفظی ندارند. در ادامه به دسته‌بندی اصطلاحات از منظر فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) پرداخته می‌شود.

۳-۴ انواع ساخت‌های اصطلاحی از دیدگاه فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)

فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) در مقاله‌ای پس از توضیح عبارات اصطلاحی و ابعاد آن، اصطلاحات را به چهار دسته طبقه‌بندی کرده‌اند: دسته الف) اصطلاحات رمزگذار^۴ درمقابل رمزگشا^۵: کاربران زبان بدون آموزش، توانایی تفسیر اصطلاحات رمزگشایی نظیر "pull a fast one, kick the bucket" را ندارند؛ این درحالی است که گویندگان زبان ممکن است بتوانند تاندازه‌ای مفهوم اصطلاحات رمزگذاری مانند "answer the door, wide awake" را تشخیص دهند. دسته ب) اصطلاحات دستوری^۶ درمقابل فرادستوری^۷: اصطلاحات دستوری همچون "blow one's nose, spill the beans" از قواعد دستور زبان پیروی می‌کنند؛ اما اصطلاحاتی نظیر "so far so good, first off" اصطلاحاتی فرادستوری هستند که از قوانین و اصول دستور زبان پیروی نمی‌کنند. دسته ج) اصطلاحات جوهری^۸ درمقابل صوری^۹: به اصطلاحاتی همچون مواردی که تاکنون و در نمونه‌های پیش از آن یاد شد، اصطلاحات جوهری گفته می‌شود؛ عبارت «مال بد، بیخ ریش صاحبش» از این دسته است. در این نوع عبارات اصطلاحی واژه‌ها ثابت و بدون تغییر هستند؛ یعنی نمی‌توان عنصری را حذف یا اضافه کرد. درمقابل، اصطلاحات صوری همچون "let alone" الگویی زایا^{۱۰} و نظام‌مند دارند که می‌توان درون این الگوها از مقولات و واژه‌های مختلف بهره گرفت بدون آنکه معنای اصطلاحی خود را از دست دهند. واقعیتی که گاهی از شفافیت مرزبندی میان اصطلاحات صوری و جوهری می‌کاهد، این است که در برخی موارد اصطلاحات صوری می‌توانند به مثابه میزبان اصطلاحات جوهری باشند. برای درک بهتر این مطلب به مثال‌های (۱) و (۲) توجه کنید: مثال (۱) ممکن است ابداع و خلاقیتی از الگوی کلی نحوی مثال (۲) باشد.

1. The more carefully you do your work, the easier it will get.
2. The bigger they come, the harder they fall.

دسته د) اصطلاحات دارای نکته کاربردشناختی^{۱۱} درمقابل اصطلاحات فاقد نکته کاربردشناختی^{۱۲}: برخی عبارات اصطلاحی با اهداف خاص کاربردشناسی و در بافت‌های مشخصی به کار گرفته می‌شوند؛ برای مثال، "Good morning, How do you do?" اما بیشتر اصطلاحات همچون "the like, all of a sudden" کاربردی خنثی دارند و در موقعیت خاصی استفاده نمی‌شوند (فیلمور و دیگران، ۱۹۸۸: ۵۰۴-۵۰۶). اصطلاح «خوبمون حیفه سی مردم، زشتمون عیبیه سی مردم»^{۱۳} عبارتی کاربردی است به این معنا که «خوبمان برای مردم حیف و زشتمان برای مردم عیب است» و کاربرد آن برای ترغیب به ازدواج فامیلی است که با غریبه وصلت نکنند تا خوب و بد آن‌ها نزد خودشان باقی بماند. درمقابل، اصطلاح «آسره که ریه بگره»^{۱۴} در مفهوم «اصل و درون شخص مهم است نه بیرون و ظاهر او» عبارتی خنثی است و گویشوران شوشتری از آن در موقعیت ویژه‌ای

1. B. Fraser
2. constituent
3. C. Fernando
4. encoding
5. decoding
6. grammatical
7. extra grammatical
8. substantive
9. formal
10. productive
11. with pragmatic point
12. without pragmatic point
13. /xu:bemu:n heyfæ si: mærdom, zeʃtemu:n feybæ si: mærdom/
14. /ʔa:seræ.ke.ri æ.be.geræ/

استفاده نمی‌کنند.

اصطلاحات از منظر فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)

الف) اصطلاحات رمزگذار در مقابل اصطلاحات رمزگشا؛
 ب) اصطلاحات جوهری در مقابل اصطلاحات صوری؛
 ج) اصطلاحات دستوری در مقابل اصطلاحات فرادستوری؛
 د) اصطلاحات دارای نکته کاربردشناختی در مقابل اصطلاحات فاقد نکته کاربردشناختی یا خنثی.

از آنجاکه هدف از انجام پژوهش حاضر، تحلیل کیفی و کمی انواع اصطلاحات گویش شوشتری از منظر فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) است، پژوهشگران براساس انواع دسته‌بندی اصطلاحات در یکی از رویکردهای دستور ساختی، فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)، به شناسایی و طبقه‌بندی عبارات اصطلاحی در گویش شوشتری می‌پردازند.

۴- تجزیه و تحلیل عبارات اصطلاحی در گویش شوشتری مبتنی بر دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)

همان‌گونه که پیش‌تر ذکر شد، در پژوهش پیش‌رو کوشش می‌شود اصطلاحات گویش شوشتری به روش کیفی و کمی تحلیل شود. به این منظور، داده‌ها ابتدا به روش کتابخانه‌ای از فرهنگ *واژه‌نامه‌ای از گویش شوشتری* (نیرومند، ۱۳۵۶) و فرهنگ گویش شوشتری (فاضلی، ۱۳۸۳) استخراج شده‌اند. پس از آن، به شیوه میدانی، اصطلاحات بیشتری از گویشوران بومی شهرستان شوشتر گردآوری شده است. در تحلیل داده‌ها از شمّ زبانی یکی از نگارندگان که گویشور بومی گویش نام‌برده است نیز استفاده شده است. در انتخاب آزمودنی‌ها، نگارندگان آگاهانه هیچ متغیر کنترلی^۱ در نظر نگرفته‌اند؛ زیرا نمی‌خواستند عامل‌هایی مانند جنسیت^۲، سن، تحصیلات و شغل محدودکننده باشند تا این‌گونه بتوانند به انواع اصطلاحاتی دست یابند که در میان گروه‌های سنی، جنسیتی و گروه‌های تحصیلی مختلف رواج دارند و همواره استفاده می‌شوند. شمار آزمودنی‌ها ۷۰ نفر است که سن، جنسیت و تحصیلات آن‌ها متفاوت است. بنابراین، ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کتابخانه‌ای، دو فرهنگ *واژه‌نامه‌ای از گویش شوشتری* (نیرومند، ۱۳۵۶) و فرهنگ گویش شوشتری (فاضلی، ۱۳۸۳) و در بخش میدانی، گفتار ۷۰ نفر از گویشوران متعارف جامعه شهرستان شوشتر است.

ساخت‌های مطرح‌شده در پیوستار نحو-واژگان کرافت (۲۰۰۱) به‌ترتیب عبارت‌اند از: ساخت‌های پیچیده و طرح‌واره‌ای، ساخت‌های پیچیده و خاص، ساخت‌های پیچیده و مقید، ساخت‌های تجزیه‌ناپذیر و طرح‌واره‌ای و درنهایت، ساخت‌های تجزیه‌ناپذیر و خاص. همان‌گونه که بیان شد و پیش‌تر در جدول (۱) نیز مشاهده شد، دسته دوم در پیوستار کرافت (۲۰۰۱) به ساخت‌های پیچیده و خاص یعنی عبارات اصطلاحی تعلق دارد. از این‌رو، داده‌های پژوهش حاضر که اصطلاحات گویش شوشتری هستند و در پیوست مقاله آمده‌اند، زیرمجموعه ساخت‌های پیچیده و خاص دسته‌بندی کرافت (۲۰۰۱) قرار گرفته‌اند.

همان‌گونه که پیش‌تر در زیربخش چهارچوب نظری به آن اشاره شد، فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) اصطلاحات را به چهار گروه رمزگذار در مقابل رمزگشا، صوری در برابر جوهری، دستوری در مقابل فرادستوری و کاربردی در برابر خنثی طبقه‌بندی نموده‌اند و ساخت‌های اصطلاحی شوشتری نیز براساس آن طبقه‌بندی شده‌اند و تحلیل کمی هر دسته از اصطلاحات نیز ارائه شده است. جدول دربردارنده همه اصطلاحات بررسی‌شده و گزارش کیفی بررسی‌ها در بخش (۵) ذکر شده است.

۴-۱ اصطلاحات رمزگذار و رمزگشا در گویش شوشتری براساس دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)

همان‌گونه که پیش‌تر ذکر شد اگرچه اصطلاحات رمزگذار به‌طور معمول برای گویشوران قابل‌درک هستند، عبارات اصطلاحی رمزگشا به آموزش و تفسیر نیاز دارند. باتوجه‌به این نکته، نگارندگان پژوهش حاضر، اصطلاحات گردآوری‌شده‌ای را که در متون و گفتار روزمره گویشوران شوشتری کاربرد دارند، برپایه تقابل بیان‌شده بررسی کردند. آن‌ها مشاهده کردند اصطلاحاتی مانند «ترات گروه تا دم که دونه»^۳ به معنای «تاخت‌کردن گربه، نزدیک کاهدان است» و به این مفهوم که قدرت فرد محدود است و سریع

1. control variable

2. sex

3. / tera:te gorvæ ta: dæme kæ du:næ/

فروکش می‌کند و «بیگ کور، اُ سور»^۱ به معنای «بزغاله کور است و آب شور است» که کنایه از نداری و بی‌چیزی است، عباراتی رمزگشا هستند. معنی این دسته از اصطلاحات از مجموع معنای تک‌تک واژه‌ها به دست نمی‌آید؛ به بیان دیگر، این گروه از اصطلاحات از ترکیب‌پذیری معنایی برخوردار نیستند؛ در نتیجه، بدون آموزش آگاهانه برای گویشوران قابل فهم نیستند. درمقابل، مفاهیم اصطلاحات رمزگذار به‌طور کلی و با اندکی دقت برای کاربران قابل درک هستند. نمونه‌هایی از اصطلاحات رمزگذار در گویش شوشتری عبارت‌اند از: «باهنده به بال، آدمیزاد به همت»^۲ یعنی «از پرنده بال‌زدن و از آدم همت کردن انتظار می‌رود»؛ این عبارت درباره فردی به کار می‌رود که مسئولیتی بر عهده‌اش گذاشته شده است و او باید برای انجام آن از خود همتی نشان بدهد. «پیل سر پیل مره، پخشه سر تیه کور»^۳ به معنی «پول روی پول قرار می‌گیرد و مگس روی چشم کور» است؛ در روش سرمایه‌داری مطلق پول‌دار، پول‌دارتر و گدا گدا تر می‌شود. بررسی ۱۰۹ اصطلاح نشان داد تعداد ۴۷ اصطلاح (۴۳ درصد) رمزگشا و درمقابل، ۶۲ اصطلاح (۵۷ درصد) رمزگذار هستند.

۴-۲ اصطلاحات صوری و جوهری در گویش شوشتری براساس دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)

در دستور ساختی عباراتی را که ساختاری ثابت و تغییرناپذیر دارند، اصطلاحات جوهری می‌نامند؛ درمقابل، ترکیبات اصطلاحی با ساختاری زایا که در آن الگو بتوان مقولات متفاوتی را جایگزین کرد، عبارات اصطلاحی صوری می‌گویند (فیلمور و دیگران، ۱۹۸۸: ۵۰۵). از مجموع ۱۰۹ اصطلاح مورد بررسی در پژوهش حاضر، ۹۱ اصطلاح (۸۳/۵ درصد) جوهری و تنها ۱۸ اصطلاح (۱۶/۵ درصد) صوری یافت شده است که مبحث این تقابل از اصطلاحات بر مبنای چهارچوب ساختی در نوشته‌ای مستقل تحلیل و بررسی شده است.

۴-۳ اصطلاحات دستوری و فرادستوری در گویش شوشتری براساس دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)

از دیدگاه دستور ساختی و به‌طور خاص فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)، ساخت‌های اصطلاحی که از قوانین نحوی زبان پیروی می‌کنند، اصطلاحات دستوری و آن دسته از اصطلاحات که ساختار آن‌ها با قواعد دستوری مطابق نیستند، اصطلاحات فرادستوری نام‌گذاری شده‌اند (فیلمور و دیگران، ۱۹۸۸: ۵۰۵). بررسی داده‌های پژوهش نشان می‌دهد هیچ‌کدام از اصطلاحات خاص گویش شوشتری از توالی نحوی متعارف تخطی نداشته‌اند؛ به این مفهوم که همه اصطلاحات دستوری هستند و از آرایش نحوی دستوری برخوردارند و اصطلاح فرادستوری در میان داده‌ها یافت نشده است.

۴-۴ اصطلاحات دارای نکته کاربردشناختی درمقابل اصطلاحات فاقد نکته کاربردشناختی در گویش شوشتری براساس دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)

تحلیل کیفی اصطلاحات نشان می‌دهد در گویش شوشتری اصطلاحاتی که فقط در بافت موقعیتی ویژه به کار می‌روند؛ مانند «گو به گو کردن»^۴ در دسته اصطلاحات دارای نکته کاربردشناختی قرار می‌گیرند. درمقابل، برخی دیگر از عبارات اصطلاحی مانند «ای نون خوردن صوابه، خودت خور که بغدادت خرابه»^۵ در این گویش کاربردی عام دارند و اصطلاحات فاقد نکته کاربردشناختی هستند. اصطلاح اخیر به موارد متفاوتی اشاره دارد که در آن خود فرد نسبت به دیگران مستحق‌تر به آن پیشنهاد یا نصیحتی است که به دیگران گوشزد می‌کند. اصطلاحاتی از این دست که گویشوران از آن‌ها فقط در بافت مشخصی استفاده نمی‌کنند و کاربرد آن‌ها را به موارد مشابه نیز تعمیم می‌دهند، جزء اصطلاحات فاقد نکته کاربردشناختی قرار می‌گیرند. از مجموع ۱۰۹ اصطلاح گویش شوشتری، ۹۶ اصطلاح فاقد نکته کاربردشناختی و ۱۳ اصطلاح دارای نکته کاربردشناختی مشاهده می‌شود که به ترتیب حدود ۸۸ درصد و ۱۲ درصد فراوانی را کسب کرده‌اند. موارد استفاده ویژه از اصطلاحات دارای نکته کاربردشناختی در میان داده‌های پژوهش در جدول (۲) به شرح زیر است:

1. / bi: g ku: r ʔo su: r/

2. ba: hendæ be ba: l ʔa: dæmi: z be hemæt/ /

3. / pi: l sær pi: l meræ pæx fæ sær tie ku: r/

4. / go be go kordæn/

5. / ʔæy nu: n xwærdæn sæva: bæ xodet xwær ke bæyda: det xæra: bæ/

جدول (۲). موارد استفاده ویژه از اصطلاحات دارای نکته کاربرشناختی گویش شوشتری

اصطلاحات دارای نکته کاربرشناختی گویش شوشتری	موارد کاربرد
آی یتیم مخاس وایش درووه، بوش نم مرد	درخصوص افراد یتیمی است که دائم بد می‌آورند و دنیا به کام آن‌ها نیست.
آل بهز سرخه	درباره آرایش عروس است که رنگ صورتی برای آرایش عروس از قرمز بهتر است.
بَچَم وَرَم، عَقْلَم سَرَم	درخصوص مادر بچه‌داری است که همیشه نگران بچه‌اش است.
بیمار بو، بیماردار نبو	وقتی شخصی سخت بیمار است برای درک موقعیت اطرافیان او که پرستار و مراقبت او هستند، کاربرد دارد.
چی خوریم یا خجالت؟	کاربردش در تعارف است.
خوبمون خیفه سی مَرْدَم، زشتمون عیبیه سی مَرْدَم	درباره تشویق به ازدواج فامیلی و با غریبه وصلت نکردن است.
سگ بو، مادر نبو	درخصوص سخت‌بودن وظیفه مادری (مقام والا) است که حتی سگ‌بودن (مقام پست) آسان‌تر از آن است.
شاخ کَلو نم جُهمه	هنگامی که باد نمی‌وزد و هوا گرم و بسیار آرام است و مردم منتظر باد و نسیمی هستند تا هوای گرم حرکت کند، کاربرد دارد.
علاج همه چی ببو، آلا زون گردو	درخصوص زن هوس‌باز و نامحترم است.
کیزه که کلمبه بوس، دیر اشکبه	در زمینه تحت‌تأثیر مشکلات قرارگرفتن پیرمردان و پیرزنان به کار می‌رود.
کچل پَهَر کوره، کَله پَهَر سوره	در بیان برتری فرد کچل نسبت به فرد نابینا و غذای کم‌نمک در قیاس با غذای شور به کار می‌رود.
گو به گو کردن	درباره دختردادن به یک خانواده و از همان خانواده دخترگرفتن به کار می‌رود.
مهی غارت بی شمشیل	وقتی اجناس خیلی بی‌قاعده گران شده باشند و بازاریاران بدون اسلحه خریداران را غارت می‌کنند، کاربرد دارد.

۵- بحث و جمع‌بندی

تحلیل ساخت‌های متنوع زبانی همواره یکی از اهداف نظریه‌های زبان‌شناسی بوده است و نظریه‌پردازان به دسته‌بندی‌های گوناگونی در این حوزه دست یافته‌اند. دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) یکی از رهیافت‌های مطرح در زبان‌شناسی شناختی است که در آن، همانند دیگر رویکردهای دستور ساختی، از ساخت با عنوان واحد بنیادین زبان یاد شده است. ساخت‌ها جفت‌های تفکیک‌ناپذیر صوری-معنایی هستند که گاهی معنای کل واحد از معنای تکتک اجزای تشکیل‌دهنده آن‌ها متمایز است، همچنین ساخت‌ها اطلاعات واژگانی، معنایی، کاربردشناختی و نحوی واحدهای زبانی را ارائه می‌دهند (فیلمور و دیگران، ۱۹۸۸: ۵۰۱). بنابراین، پژوهشگران زبانی از این رهیافت در تبیین‌های خود بهره جسته‌اند. در پژوهش حاضر نیز با درنظرداشتن ویژگی‌های ساخت‌های مختلف اصطلاحات در دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)، با ذکر نمونه‌هایی از اصطلاحات گویش شوشتری، ساخت‌های اصطلاحی در این گویش طبقه‌بندی و تحلیل می‌شوند. در پاسخ به پرسش نخست پژوهش می‌توان گفت که اصطلاحات گویش شوشتری نیز مشتمل بر ۴ دسته تمایزدهنده اصطلاحات «رمزگذار/رمزگشا»، «صوری/جوهری»، «دستوری/فرا دستوری» و «دارای نکته کاربرشناختی/فاقد نکته کاربرشناختی» است. در پژوهش پیش‌رو، دسته‌بندی‌های یادشده به‌استثنای اصطلاحات «صوری/جوهری»، در زیربخش‌های تجزیه و تحلیل اصطلاحات گویش شوشتری به تفصیل بررسی شده است. از طرفی، در بخش حاضر پس از جدول (۳) هر کدام از اصطلاحات از نظر تقابل‌های چهارگانه اصطلاحات فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)، به‌استثنای تقابل صوری/جوهری، تحلیل شده‌اند. دلیل واگذاری تحلیل مبسوط اصطلاحات صوری و جوهری به پژوهشی مستقل، تفصیل قابل‌ملاحظه این بحث و ضرورت ارائه الگوهای مرتبط با ساخت‌های صوری است که ارائه آن‌ها، پژوهش حاضر را از قالب یک مقاله خارج خواهد کرد. بنابراین، در پژوهشی مستقل تحلیل اصطلاحات صوری و جوهری انجام خواهد شد.

جدول (۳). جمع‌بندی تحلیل کیفی اصطلاحات گویش شوشتری

اصطلاحات شوشتری	آوانگاری شوشتری	معنی فارسی معیار	رمزگذار/رمزگشا	صوری/جوهری	دارای نکته کاربرشناختی/فاقد نکته کاربرشناختی
آ به بیل نه به سیل.	/ʔo be bi:l.æ næ be sebi:l/	آب به بیل (است) نه به سیل.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربرشناختی
آ به چیت ریزه.	/ʔo be tʃi:te ri:zæ/	آب به شن می‌ریزد.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربرشناختی
آ غرم غرمب خوشه نمفهمه.	/ʔo ɣorom ɣorombe xoʃæ næm fæhmæ/	آب صدای غرم غرمب خودش را نمی‌فهمد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربرشناختی

ادامه جدول (۳). جمع‌بندی تحلیل کیفی اصطلاحات گویش شوشتری

اصطلاحات شوشتری	آوانگاری شوشتری	معنی فارسی معیار	رمزگذار / رمزگشا	صوری / جوهری	دارای نکته کاربردشناختی / فاقد نکته کاربردشناختی
ادا دیدن داره، گفتن نداره.	/ʔæda: di:dæn da:ræ goftæn næ da:ræ/	ادا دیدن داره، گفتن نداره.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
اسبی که سی سال دو آموزه، سی روز محشر خوبه.	/ʔæsbi: ke si: sa:l do ʔa:mu:zæ si: ru:z mæhʃær xu:bæ/	اسبی که در سی سالگی دویدن آموخته است، برای روز محشر خوب است.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
اشکم توشه نم ورداره.	/ʔeʃkæm tu:ʃæ næm værda:ræ/	شکم ذخیره برنمی‌دارد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
اما یه رگ و ریشه، تو طلا مو شیشه؟	/ʔæma: yæ ræg o ri:ʃæ to tela: mo ʃi:ʃæ/	ما از یک رگ و ریشه (هستیم)، چطور تو طلا باشی و من شیشه؟	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
او گذاره که دیدی، اُ بردش.	/ʔu: goda:ræ ke di:di: ʔo bordeʃ/	آن گذرگاه آبی که دیدی آب آن را برد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
اوسو که بیدش نیبدش، ایسو خو بارون زَد پیسنیدش.	/ʔu: su: ke bi:deʃ næ bi:deʃ, ʔi: su: xo ba:ru:n zædæ pi:sni:deʃ/	آن زمان که او بود، (انگار) نبود، حالا که باران باریده و پوسیده شده است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
اولی مشک بیره، دومی ملاَره.	/ʔævæli: meʃkæb bærae dovomi: mæla:ræ/	نفر اول مشک آب را می‌برد و نفر دوم سه‌پایه (را می‌برد).	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آی اُ زور داش، بقون زنجیل بریدن.	/ʔæy ʔo zu:r da:ʃ bæqu:n zænji:læ bori:den/	اگر آب نیرو و قوت داشت، قورباغه‌ها زنجیر می‌پریدند.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
ای پیشمونی شاخ داش، شاخام سه گز بیدن.	/ʔæy pæʃi:mu:ni: ʃa:x da:ʃ ʃa:xa:m se gæz bi:den/	اگر پیشمونی شاخ داشت، شاخ‌های من به اندازه سه گز (خیلی بلند) بودند.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آی پیاز انجنی، عرص هم واریزی.	/ʔæy pia:z enjeni: ʔærs ʔæm va: ri:zi:/	اگر پیاز خُرد می‌کنی، اشک هم باید بریزی.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
ای زون بوم مخاس نون دهم، اُ سر تنیر دادم.	/ʔæy zu:n bu:æm mæxa:s nu:n dæhæm ʔæ sær tæni:r da:dom/	اگر زن پدرم می‌خواست به من نان بدهد، از روی تنور به من می‌داد.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
ای کف دس مل درورد.	/ʔæy kæfe dæs mel der vord/	اگر کف دست مو درآورد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
ای مخی صَفّی صفانه، وا کشی جور و جفا نه.	/ʔæy mæxi: sæfyæ sæfa:næ va: kæʃi: jor o jæfa:næ/	اگر می‌خواهی صفی صفا (محلی در نجف) را، باید بکشی جور و جفا را.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
ای نون خوردن صوابه، خودت خور که بغدادت خرابه.	/ʔæy nu:n xʷærdæn sæva:bæ xodet xʷær ke bæyda:det xæra:bæ/	اگر نان خوردن کار درستی است، خودت بخور که بغداد تو خراب است (بیشتر به آن احتیاج داری).	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آی یتیم مخاس وایش درووه، بوش نم مرد.	/ʔæy yati:m mæxa:s va:yæʃ dæru:væ bu:æʃ næm mord /	اگر یتیم می‌خواست آرزویش برآورده شود، پدرش نمی‌مرد.	رمزگذار	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
ای آدمیه که به آدمی بره.	/ʔi: ʔa:dæmi:æ ke be ʔa:dæmi: bærae/	این شخصی است که به آدمیزاد شباهت داشته باشد؟	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
ای زونه یه که به زونه‌ای بره.	/ʔi: zu:ne yæ ke be zu:nei: bærae/	این زنی است که به سایر زن‌ها شباهت داشته باشد؟	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
ای میریه که به میره‌ای بره.	/ʔi: mi:re yæ ke be mi:rei: bærae/	این مردی است که به سایر مردها شباهت داشته باشد؟	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
اُ بالو بیمار، میا دیوار.	/ʔæ ba:lo bi:ma:r mia: di:va:r/	افزون بر بیماری فرد بیمار، دیوار می‌آید (دیوار روی سر بیمار هم خراب می‌شود).	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی

ادامه جدول (۳). جمع‌بندی تحلیل کیفی اصطلاحات گویش شوشتری

اصطلاحات شوشتری	آوانگاری شوشتری	معنی فارسی معیار	رمزگذار/ رمزگشا	صوری/جوهری	دارای نکته کاربردشناختی/فاقد نکته کاربردشناختی
آ بالو یه بید، صد بید خورن اُ.	ʔæ ba:lo yæ bi:d sæd / /bi:de x ^w ærenʔo	از پرتو یک بید، صد بید آب می‌خورند.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آخر شوخی، اول دعا.	/ʔævæl ʃu:xi: ʔa:xer dæʃva:/	پایان شوخی، آغاز دعا است.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آدم بدبخت آ مین کل مرغون کوسه بزنه.	/ʔa:dæm bæd bæxtæ ʔæ mi:n kæl morɣu:n ku:seb zænæ/	آدم بدبخت را از نوبی آبخوری مرغ‌ها کوسه می‌زند.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آسره که ریه بگره.	/ʔa:seræ.ke ri æ be geræ/	آستر است که رویه را می‌گیرد.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آش خورد که نوم شوت بقله ن دونسه بوه؟	/ʔa:ʃ x ^w ærdæ ke nu:me ʃevet boqlæ næ du:nese bu:væ/	(این فرد تا حالا) پلو خورده است که اسم شویدباقالی پلو را بداند؟	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آغا رف دونیدنش، نوکر رف پیل دهنش؟	/ʔa:ɣa: ræf doni:deneʃ, nokær ræf pi:l dehenel/	آقا رفت (سرش را) دواندند، نوکر رفت به او پول بدهند؟	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آغا نوکری داش، نوکر نوکری داش	/ʔa:ɣa: nokæri: da:ʃ, nokær nokæri: da:ʃ/	آقا نوکری داشت، نوکر (هم برای خودش) نوکری داشت.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آغوهی دشوار، نوکری بسیار.	/ʔa:ɣohi: doʃva:r, nokæri: besya:r/	آقابودن دشوار و نوکربودن آسان است.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
آل بهز سرخه.	/ʔa:l behæze sorxæ/	صورتی بهتر از سرخ است.	رمزگذار	صوری	دارای نکته کاربردشناختی
باد کنده به خرمنش.	/ba:d kændæ be xermænel/	باد افتاده در خرمن او.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
باهنده به بال، آدمیزاد به همت.	/ba:hendæ be ba:l, ʔa:dæmi:za:d be hemæt/	پرنده به بال و انسان به همت	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
بَچَم ورم، عقلم سرم.	/bætʃæm værom ʃæqlom særom/	(وقتی) بچه‌ام کنار من (باشد)، فکرم در سر من (است).	رمزگذار	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
بختش آ کلمبه زد در.	/bæxtelʃ ʔæ kolombe zæd dær/	بخت او از کوزه سرودست شکسته، بیرون آمد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
بزک بسن مبین، بندش گش، رخصش بین.	/bozæk bæsa:næ mæbi:n, bændelʃæ goʃ, ræxselʃæ bi:n/	بزک بسته را نبین بندش را باز کن تا رقصش را ببینی.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
بعد سیل، رخص آخته.	/bæʃde seyl ræxs ʔa:moxta:/	بعد از مجلس و بزم، رقص یاد گرفته است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
بو روغن داغش کسی نفهمه.	/bu: ru:ɣæn da:ɣelʃæ kæsi: næm fæhmæ/	بوی روغن داغ او را کسی نفهمیده است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
بونی که رمهس، گرت لیلش یه دمه.	/bu:ni: ke romhes gærte leleʃ yæ dæmæ/	بامی که فرو ریخت، گرد و خاک ازدحام و انبوه آن یک لحظه است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
به گوشتش نم رسی، اُ ش تلیت کن.	/be gu:ʃtelʃ næmra:si:, ʔolʃæ tæli:t kon/	اگر به گوشت آن (غذا) نمی‌رسی، آب آن را تلیت بکن.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
بی آ بووه کور بید، قلاق اومد تیشه کند.	/bey ʔæ bu:væ ku:r bi:d, qæla:q ʔu:mæd tiæʃæ kænd/	عروس از (خانه) پدری کور بود، کلاغ آمد چشمش را (هم) درآورد.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
بیگ کور، اُ سور.	/bi:g ku:r ʔo su:r/	بزغاله کور (است)، آب شور (است).	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
بیمار بو، بیماردار نبو.	/bi:ma:r bo, bi:ma:r da:r næbo/	بیمار باش، پرستار بیمار نباش.	رمزگذار	صوری	دارای نکته کاربردشناختی
پ تو نخوشم، بی تو نم گره جام.	/pe to næx ^w æʃom, bi: to næm geræ ja:m/	با تو خوش نیستم، بدون تو (نیز) آرام و قرار ندارم.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی

ادامه جدول (۳). جمع‌بندی تحلیل کیفی اصطلاحات گویش شوشتری

اصطلاحات شوشتری	آوانگاری شوشتری	معنی فارسی معیار	رمزگذار/ رمزگشا	صوری/ جوهری	دارای نکته کاربردشناختی/ فاقد نکته کاربردشناختی
بِ کارد کلی خوش نم کشه.	/pe ka:rde koli: xoʃæ næm koʃæ/	با کارد کندی (تیز نیست)، خودش را نمی‌کشد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
پَخشنه آقد دیوار نعل کنه.	/pæxʃænæ ʔa qæd di:va:r næʃle konæ/	مگس را از روی دیوار نعل می‌کند.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
پر قلاق، وَر قلاق نم کنن.	/pær qæla:qæ vær qæla:q næm kænən/	پر کلاغ را، پیش کلاغ (دیگری) نمی‌کنند.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
پرپر خورد پهرس، شوکوره نخورد گرهِس.	/per per x ^w ærd perhes ʃo ku:ræ næ x ^w ærd gerhes/	پروانه خورد و پرید، شب کورک نخورد؛ ولی گرفته شد (او را گرفتند).	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
پِشت بندِه، پِشت خندِه.	/pi:ʃet bændæ, poʃtet xændæ/	نزد تو بنده (است)؛ ولی پشت سر تو می‌خندد (مسخره‌ات می‌کند).	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
پیل سر پیل مره، پخشه سر تیه کور.	/pi:l sær pi:l meræ pæxʃæ sær tie ku:r/	پول روی پول می‌رود، مگس روی چشم کور.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تا انار کُناَر گرِه، خرزله بلیت.	/ta: ʔena:r kona:r geræ xærzælæ bæli:t/	تا (درخت) انار (میوه) کُناَر بدهد، خرزهره بلوط (می‌دهد).	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تا او وا بَچِ گرِن.	/ta: ʔo va: pæʃʃ geren/	تا آب‌ها صاف و تهنشین شوند.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تا ایسو خودش پَخورد، ایسو نومیه خجولک خاهاشه.	/ta: ʔi: su: xodeʃ bex ^w ærd, ʔi: su: nu:mbe xæju:læk xa:ha:rʃæ/	تا حالا خودش می‌خورد، حالا نوبت خدیجه خواهرش است.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تِرات گروَه تا دم که دونه.	/tera:te gorvæ ta: dæme kæ du:næ/	تاخت‌کردن گربه، تا نزدیک کاهدان است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تِرازین شرم نم کنه.	/tera:zi:n ʃærm næm konæ/	ترازو خجالت نمی‌کشد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تَرکه آیشو، گرده آ اما.	/tærkæ ʔæ ʔi: ʃu: gordæ ʔæ ʔæma:/	ترکه از آن‌ها، کمر از ما	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تَش ری ا بگلنه.	/tæʃæ ri: ʔo bgolnæ/	آتش را روی آب روشن می‌کند.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تکلی دارم پُرش اِنار، آی تری دونی دار.	/tækoli: da:rom poreʃ ʔena:r ʔæy tæri: du:ni: dera:r/	ظرف گلی دارم پُر از انار، اگر می‌توانی یک دونه از آن بیرون بیاور.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تمبکش زیر چلش، داغ تلپتا به دلش.	/tombæk zi:re tʃeleʃ, da: ye tæli:ta: be deleʃ/	تنبک او زیر بغلش، حسرت تلپت‌ها در دلش	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تمبون به پاش تنگ بوس، چَس.	/tombu:n be pa:ʃ tæng bu:ves, jes/	زیرشلوار به پاش تنگ شد، فرار کرد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تیری که آ خودم رد بو، سی همسام گله پمبیه.	/ti:ri: ke ʔæ xodom ræd bu:, si: hæmsa:m golle pæmbeyæ/	تیری که از خودم رد شد، برای همسایه‌ام (مانند) گلوله پنبه‌ای است.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تیری مین تیش نم دُئم.	/ti:ri: mi:n ti:æʃ næm donom/	تیری در چشمش فرو نمی‌کنم.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
تیم دید، دونم ندید، اشکمم گف «ای غرغو چه بید؟»	/ti:yæm di:d, du:nom nædi:d, ʃeʃkæmom gof ʔi: veyo tʃe bi:d/	چشمم دید دهانم ندید، شکم گفت: «این قاروقور (معه) چی بود؟»	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
چی خوریم یا خجالت؟	/tʃi: x ^w æri:m ya: xeja:læt/	چی بخوریم یا خجالت؟	رمزگذار	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
چه خوری، چه تلپت کنی.	/tʃe x ^w æri: tʃe tæli:t koni:/	چه بخوری، چه تلپت بکنی.	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
چه کور، چه نابلد.	/tʃe ku:r tʃe na:bælæd/	چه کور، چه ناآگاه!	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
حالی، نه مالی.	/ha:li: næ ma:li:/	حال و رفتار (فرد مهم است)، نه مال (شخص).	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی

ادامه جدول (۳). جمع‌بندی تحلیل کیفی اصطلاحات گویش شوشتری

اصطلاحات شوشتری	آوانگاری شوشتری	معنی فارسی معیار	رمزگذار/ رمزگشا	صوری/ جوهری	دارای نکته کاربردشناختی/ فاقد نکته کاربردشناختی
حکیم مرو، آزموده رو.	/hæki:m mæro ʔa:zmu:dæ ro/	پزشک نرو، (نزد) آدم باتجربه برو.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
حموم بی عرقش نمبو.	/hæmu:m bi: ʕæræqel næmbu:væ/	حمام بدون عرق کردن آن نمی‌شود.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
خر منده، بنذیر هس یه.	/xære mændæ bændi:r heʕe yæ/	خر درمانده و خسته، منتظر یک هُش است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
خوبمون حیفه سی مردُم، زشتمون عیبه سی مردم.	/xu:bemu:n heyfæ si: mærdom, zeltemu:n ʕeybæ si: mærdom/	خوبمان برای مردم حیف است، زشتمان عیب است برای مردم.	رمزگذار	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
خورن مالمون، زنن لارمون.	/xʷæren ma:lemu:n, zanen la:remu:n/	می‌خورند مال ما (را)، می‌زنند بر بدن ما.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
دس با کار، دل با یار.	/dæs ba: ka:r, del ba: ya:r/	دست (فرد) به کار (مشغول)، دل (او) به‌دنبال یار (است)	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
دلت خورها!	/delet xʷær ha:/	دل تو خورده شود!	رمزگشا	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
دلم دروو!	/delom dæru: va:/	دل من از سینه درآید!	رمزگشا	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
دو شه شکن باب یکن.	/do ʃæ ʃæken ba:be yæ ken/	دو تا جفت‌جفت هستند (که) متناسب همدیگر هستند.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
دیگه آ جلد جومه درومده.	/di:gæ ʔæ jelde ju:mæ dæru:mædæ/	دیگر از پوسته لباس بیرون آمده است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
زر به زرگر مس به مسگر.	/zær be zærgær mes be mesgær/	طلا به زرگر، مس به مسگر	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
زمنت قد دیوار، مته خیار دو قل بوی، بگوی یلا مو خیار؟	/zænomet messe xi:ya:r do qæl bu:vi:, begu:vi: yolla: mo xi:ya:r/	(در حالت عصبانیت می‌گوییم): «می‌زنم تو را به دیوار، مثل خیار دو تکه شوی، می‌گویی زود باش من خیار (می‌خواهم)؟»	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
سر آهن سرد بکوه	/sære ʔa:hene særd beku:væ/	روی آهن سرد می‌کوبد.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
سگ بو، مادر نبو	/sæg bo, ma:dær næbo/	سگ باشی؛ (اما) مادر نباشی.	رمزگذار	صوری	دارای نکته کاربردشناختی
سگ ور خونه صُحابش زله	/sæg vær xu:ne sa:hobeʃ zelæ/	سگ در خانه صاحبش زرتنگ و نمایان است (خودی نشان می‌دهد).	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
شاخ کَلو نم جُمهه.	/ʃa:xe kollo næm jomhæ/	شاخ ملخ تکان نمی‌خورد.	رمزگذار	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
ششش شتریه.	/ʃeʃeʃ ʃotori:ya:æ/	شپش او (مانند) شتری است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
طاس خوبه که ماس خوبه.	/ta:s xu:bæ ke ma:s xu:bæ/	(اگر) ظرفی که در آن ماست درست می‌کنی خوب (تمیز و سالم) باشد، ماست خوبی خواهی داشت.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
عادت پ آدم گپ بو.	/ʕa:dæt pe ʔa:dæm gæpe bu:væ/	عادت با آدم بزرگ می‌شود.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
عزیه گرات!	/ʕæzye gera:t/	عزا تو را بگیرد!	رمزگشا	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
علاج همه چی ببو، آلا زونِ گردو.	/ʕæla:je hæmæ tʃi: bebu: ella: zu:ne gærdu:/	درمان همه چیز می‌توان کرد، به‌جز زنی که مدام بیرون خانه است.	رمزگذار	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
قیل هف کشتی وا خری.	/qi:le hæf keʃti:yæ va: xeri:/	قیر هفت کشتی را باید بخری.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
کار زوری، صوری.	/ka:re zu:ri:, su:ri:/	کاری که با زور انجام می‌شود، ظاهری و سطحی است (از ته دل نیست).	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی

ادامه جدول (۳). جمع‌بندی تحلیل کیفی اصطلاحات گویش شوشتری

اصطلاحات شوشتری	آوانگاری شوشتری	معنی فارسی معیار	رمزگذار/رمزگشا	صوری/جوهری	دارای نکته کاربردشناختی/فاقد نکته کاربردشناختی
کچل آ سرش ناله، کور آ تیش.	/kætʃæl ʔæ sərʃe na:læ, ku:r ʔæ ti:yæ/	کچل از سرش می‌نالد و کور از چشمش.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
کچل بهز کوره، کله بهز سوره.	/kætʃæl behæze ku:ræ, kællæ behæze su:ræ/	(فرد) کچل بهتر از کور است، (غذای) کم‌نمک بهتر از شور است.	رمزگذار	صوری	دارای نکته کاربردشناختی
کی کاشت، کی درنید، کی چمبره زد نشس.	/ki: ka:ʃt, ki: dorni:d, ki: tʃæmæbræ zæd neʃes /	کی کاشت، کی درو کرد، کی چمبره زد و نشست؟	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
کیزه که کلمبه بوس، دیر اشکبه.	/ki:zæ ke kolombæ bu:ves, di:re ʔeʃkehæ/	کوزه (سالم) که به کوزه سر و دسته شکسته (تبدیل) می‌شود، دیر می‌شکند.	رمزگشا	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
گو به گو کردن	/go be go kordæn/	گو را با گو (معاوضه) کردن	رمزگشا	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
مُ جل تم، مُل تم.	/mo joletom, moletom/	من لباس اسب (سربار) تو هستم و شانه (گردن‌بار) تو هستم.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
مسجد هنی نساختن، کوری نسس دم‌ش.	/mæsʃedæ hæni: næsa:xtænæ, ku:ri: nessæs dæmæʃ/	مسجد را هنوز نساخته‌اند، (فرد) کوری نشسته است دم درش.	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
موری دشمن کوهی مبا.	/mu:ri: doʃmæn ku:hi: mæba:/	مورچه‌ای دشمن کوهی نشود.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
مولی، کزدم زیر، دولی.	/mu:li: kejdɒm zi:r du:li:/	شخص آب زیرکاه، (مانند) عقرب زیر ظرف آب (است).	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
مهی خرشه ومو فرخته.	/mæhi: xærʃæ væmu: foroxtæ/	گویا خرش را به ما فروخته است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
مهی غارت بی شمشیل.	/mæhi: ya:ræt bi: ʃemʃi:læ/	گویا غارت بدون شمشیر است.	رمزگشا	جوهری	دارای نکته کاربردشناختی
نه جنگ لرون، نه مور عربون.	/næ jænge loru:n, næ mure ʃæræbu:n/	نه جنگ و دعوای لرها (خوب است) و نه عزاداری عرب‌ها.	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
وخت سیب و ستاره خاله خبر نداره، وخت گریوه زاری، مِ خالنه میاری؟	/væxte si:bo seta:ræ xa:læ xæbær næda:ræ, væxte geri:ve za:ri: mere xa:lenæ mi:ya:ri:/	وقت سیب و ستاره (خوشحالی) خاله خبر نداره، وقت گریه‌زاری می‌روی خاله را می‌آوری؟	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
ور خرون چه که ونی، چه زعفرون.	/vær xæru:n tʃe kæ væni:, tʃe zæhfæru:n/	جلوی خرها چه کاه بگذاری، چه زعفران.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
همه شولی، ای شول مشولی.	/hæme ʃu:li: ʔi: ʃu:le mæʃu:li:/	همه شور دارند این (فرد) شور بیشتری (دارد).	رمزگذار	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
هی بینی تفنگش پُره.	/he bi:ni: tofængel poræ/	همیشه می‌بینی تفنگ او پر است.	رمزگشا	جوهری	فاقد نکته کاربردشناختی
یه عزیه بس کجاش؟	/yæ ʃæzyæ bæs koja:ʃæ/	یک عزا (نفرین) برای کجای او کافی است؟	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
یه خاک به سر بس کجاش؟	/yæ xa:k be sər bæs koja:ʃæ/	یک خاک بر سر (دشنام) برای کجای او کافی است؟	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی
یه ووی بس کجاش؟	/yæ vu:y bæs koja:ʃæ/	یک ووی (آوایی مانند وای) برای کجای او کافی است؟	رمزگذار	صوری	فاقد نکته کاربردشناختی

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش مبنی بر میزان فراوانی هر دسته از اصطلاحات، از بررسی مجموع ۱۰۹ اصطلاح استخراج شده در گویش شوشتری، نتایج زیر به دست آمده است: ۱. تعداد ۴۷ اصطلاح رمزگشا هستند؛ درمقابل، ۶۲ اصطلاح رمزگذارند. به بیان دیگر، حدود ۴۳ درصد اصطلاحات رمزگشا و ۵۷ درصد رمزگذار گزارش شده‌اند. از این رو، به نظر می‌رسد شمار بیشتر اصطلاحات رمزگذار نسبت به اصطلاحات رمزگشا، مطابق انتظار و نزدیک به ذهن است و البته این اصطلاحات به لحاظ معنایی ترکیب‌پذیر

هستند. شمار بیشتر اصطلاحات رمزگذار نسبت به اصطلاحات رمزگشا به این دلیل موردانتظار است که ترکیب‌ناپذیری معنایی بر بار حافظه گویشوران می‌افزاید؛ در نتیجه، اصطلاحات رمزگشا که دارای این ویژگی‌اند، کمتر هستند. ۲. اصطلاحات جوهری هم ۹۱ عدد است که تقریباً ۸۳/۵ درصد کل اصطلاحات را دربرمی‌گیرد؛ اما فقط ۱۸ ساخت اصطلاحی یا ۱۶/۵ درصد اصطلاح صوری یافت شده است. اصطلاحات جوهری در مقایسه با اصطلاحات صوری قراردادی‌تر هستند؛ یعنی با داشتن کاربرد بیشتر و مستمرتر، جایگاهی مشخص در ذهن گویشوران دارند؛ از این رو، شمار بیشتر آن‌ها در مقایسه با الگوهای ثابتی که پُرکننده‌های واژگانی^۱ آن‌ها متغیرند، مناسب‌تر هستند. ۳. همه ۱۰۰ درصد عبارات اصطلاحی بررسی شده در این پژوهش، دستوری بوده‌اند و اصطلاح فرادستوری در میان داده‌ها مشاهده نشد. با توجه به این یافته‌ها به نظر می‌رسد شوشتری‌ها به نوآوری‌های دستوری برای خلق معانی تمایلی نداشته‌اند؛ حتی این محافظه‌کاری آن‌ها در گونه زبانی‌شان مشاهده می‌شود. این امر به نوبه خود می‌تواند از پابندی بیشتر آن‌ها (در مقایسه با گویشوران گونه‌های زبانی تغییر یافته) به حفظ سنت‌ها و گونه زبانی‌شان به منزله بخشی مهم از هویتشان نشئت بگیرد. ۴. در تمایز عبارات‌های دارای نکته کاربردشناختی/فاقد نکته کاربردشناختی، ۹۶ اصطلاح فاقد نکته کاربردشناختی و ۱۳ اصطلاح دارای نکته کاربردشناختی به دست آمده که به ترتیب، حدود ۸۸ درصد و ۱۲ درصد از کل اصطلاحات را دربر گرفته است. دلیل اختلاف آشکار میان این دو دسته را می‌توان به اصل کم‌کوشی ربط داد؛ حافظه‌سپاری صورت‌های زبانی یا همان ساخت‌هایی که ویژه بافت‌های موقعیتی خاص باشند، بار حافظه را سنگین‌تر می‌کند تا کاربرد ساخت‌هایی که در همه انواع بافت‌های موقعیتی کاربرد دارند. بنابراین، شوشتری‌ها در موارد کمتری ساخت‌های زبانی را در پیوند با کاربردی خاص در حافظه دارند. در نمودار (۱)، فراوانی داده‌های یادشده به ترتیب تقابل‌های رمزگذار/رمزگشا، صوری/جوهری، دستوری/فرادستوری و دارای نکته کاربردشناختی/فاقد نکته کاربردشناختی نمایش داده شده است. داده‌های پژوهش حاضر همچنین نشان می‌دهد که چهار دسته‌بندی ساخت‌های اصطلاحی دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) کارآمدی لازم را در طبقه‌بندی اصطلاحات گویش شوشتری داشته‌اند. نمایش تصویری تحلیل‌های ارائه‌شده در مقاله که در شکل زیر آمده، گواهی بر این مدعا است.

فراوانی (%)

شکل (۲). نمودار فراوانی انواع اصطلاحات گویش شوشتری براساس دستور ساختی

۶- نتیجه‌گیری

نگارندگان در این بخش پس از بحث و جمع‌بندی داده‌های پژوهش حاضر در تحلیل کیفی و کمی اصطلاحات گویش شوشتری در چهارچوب دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸) به نتایج زیر دست یافته‌اند:

۱. براساس چهار دسته اصطلاحات دستور ساختی فیلمور و دیگران (۱۹۸۸)، اصطلاحات گویش شوشتری بررسی شد. سه نوع دسته مشتمل بر اصطلاحات رمزگذار/رمزگشا، صوری/جوهری و دارای نکته کاربردشناختی/فاقد نکته کاربردشناختی شناسایی شد. شواهدی از دو دسته اصطلاحات رمزگذار/رمزگشا و دارای نکته کاربردشناختی/فاقد نکته کاربردشناختی در جدول (۳) نمایش داده شده است. اما در تقابل اصطلاحات دستوری/فرادستوری، نمونه‌ای مبتنی بر فرادستوری بودن اصطلاحات گویش شوشتری یافت نشد. شایان ذکر است که تحلیل تقابل صوری/جوهری در نوشته‌ای مستقل بررسی شده است.
۲. با توجه به پیوستار نحو-واژگان کرافت (۲۰۰۱)، داده‌های بررسی شده در این پژوهش در بخش ساخت‌های پیچیده و خاص

قرار گرفته‌اند.

۳. نتایج کمی اصطلاحات گویش شوشتری در پژوهش پیش‌رو این‌گونه گزارش شده است:

(الف) تعداد ۴۷ اصطلاح رمزگشا هستند؛ درمقابل، ۶۲ اصطلاح رمزگذارند. به‌بیانی، حدود ۴۳ درصد اصطلاحات رمزگشا و ۵۷ درصد رمزگذار هستند. از این‌رو، به نظر می‌رسد شمار بیشتر اصطلاحات رمزگذار مطابق انتظار و نزدیک به ذهن است که این اصطلاحات به‌لحاظ معنایی ترکیب‌پذیرند. اصطلاحات ترکیب‌ناپذیر به‌لحاظ معنایی به‌این دلیل که بر بار حافظه گویشوران می‌افزاید، کمتر است. به بیان دیگر، از نظر معنایی، تعداد اصطلاحات ترکیب‌ناپذیر کمتر است؛ چون بر بار حافظه گویشوران می‌افزاید.

(ب) میزان اصطلاحات جوهری ۹۱ عبارت بوده که تقریباً ۸۳/۵ درصد کل اصطلاحات را دربر گرفته است. همچنین از این‌بین، ۱۸ ساخت اصطلاحی یا ۱۶/۵ درصد اصطلاح صوری گزارش شده است. اصطلاحات جوهری در مقایسه با اصطلاحات صوری قراردادی‌تر هستند؛ یعنی در پی کاربرد بیشتر و مستمرتر، جایگاهی مشخص در ذهن گویشوران دارند؛ از این‌رو، شمار بیشتر آن‌ها در مقایسه با الگوهای ثابتی که پرکننده‌های واژگانی آن‌ها متغیرند، مناسب‌تر هستند.

(ج) کلیه (۱۰۰ درصد) عبارات اصطلاحی بررسی شده در این پژوهش، دستوری هستند و هیچ اصطلاح فرادستوری (۰ درصد) در داده‌ها یافت نشده است. نتیجه‌ای که می‌توان از این یافته‌ها گرفت آن است که شوشتری‌ها به نوآوری‌های دستوری برای خلق معانی تمایلی نداشته‌اند؛ به‌طوری که بازتاب محافظه‌کاری آن‌ها را می‌توان در گونه زبانی‌شان مشاهده کرد. این امر را به‌نوبه خود می‌توان ناشی از پابندی بیشتر آن‌ها (در مقایسه با گویشوران گونه‌های زبانی تغییر یافته) به حفظ سنت‌ها و گونه زبانی‌شان به‌مثابه بخشی مهم از هویت آن‌ها دانست.

(د) از مجموع عبارات اصطلاحی گویش یادشده، ۹۶ اصطلاح فاقد نکته کاربردشناختی و ۱۳ عبارت دارای نکته کاربردشناختی بوده است که به ترتیب حدود ۸۸ درصد از اصطلاحات فاقد نکته کاربردشناختی و ۱۲ درصد آن‌ها دارای نکته کاربردشناختی تشخیص داده شده‌اند. دلیل اختلاف آشکار میان این دو دسته را می‌توان در اصل کم‌کوشی جست؛ اصطلاحات ترکیب‌ناپذیر به‌لحاظ معنایی به‌این دلیل که بر بار حافظه گویشوران می‌افزاید، کمتر است.

از آنجاکه تاکنون پژوهشی جامعه‌شناختی انجام نشده است که ارتباط میان نوع ساخت‌های زبانی رایج در یک منطقه جغرافیایی و به‌طور خاص شوشتر را با واقعیت‌ها و باورهای فرهنگی نشان دهد، ارائه فرضیه‌های فوق می‌تواند انگیزه‌ای برای انجام چنین پژوهش‌هایی باشد تا فرضیه‌ها تأیید یا رد شوند و یافته‌های جدیدی را پیش روی پژوهشگران در حوزه‌های جامعه‌شناسی، قوم‌نگاری و گویش‌شناسی قرار دهند.

منابع

- حامدی شیروان، زهرا؛ شریفی، شهلا؛ الیاسی، محمود (۱۳۹۵). آرایش واژگان در گویش‌های فارسی خوزستان از منظر رده‌شناختی. فرهنگ و ادبیات عامه، ۴(۱۱)، ۳۲-۱.
- دستلان، مرتضی (۱۴۰۰). بررسی نقش استعجاز در ساختار معنایی اصطلاحات زبانی در چهارچوب معناشناسی شناختی. زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان، ۱۳(۲)، ۲۸۳-۳۰۳.
- راسخ‌مهند، محمد؛ شمس‌الدینی، مونا (۱۳۹۱). طبقه‌بندی معنایی اصطلاحات فارسی از دیدگاه زبان‌شناسی شناختی. ادب‌پژوهی، ۶(۲۰)، ۱۱-۳۲.
- راسخ‌مهند، محمد (۱۳۹۳). درآمدی بر زبان‌شناسی شناختی: نظریه‌ها و مفاهیم. ویراست دوم: با اضافات و اصطلاحات. تهران: سمت.
- رضویان، حسین؛ کاوسی تاج‌کوه، صدیقه؛ بهرامی خورشید، سحر (۱۳۹۵). ساخت اضافه در زبان فارسی از منظر دستور ساخت گلدبرگ. پژوهش‌های زبانی، ۷(۲)، ۳۹-۵۷.
- سپنتا، ساسان (۱۳۸۵). نگاهی مردم‌شناختی بر گویش شوشتری (فرآیندهای واجی). فصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی شوشتر، ۱(۱)، ۱-۱۲.
- عبدالکریمی، سپیده (۱۳۹۶). درآمدی بر زبان‌شناسی اجتماعی. تهران: آوای خاور.
- فاضلی، محمدتقی (۱۳۸۳). فرهنگ گویش شوشتری. تهران: پازینه.

- فاضلی، محمدتقی (۱۳۸۵). دستور گویش شوشتری. تهران: پازینه.
- قنبریان، تینا (۱۳۹۸). تعریف‌نگاری فعل و زبان‌شناسی شناختی: مطالعه موردی فعل افشاندن. *زبان‌پژوهی*، ۱۱ (۳۲)، ۱۷۹-۲۰۸.
- کاوسی تاج‌کوه، صدیقه؛ رضویان، حسین (۱۳۹۸). پیوندهای وراثتی در ساخت‌های اضافه در زبان فارسی براساس دستور ساخت. *پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی*، ۸ (۱۶)، ۱۴۳-۱۶۱.
- کدخدای طراح، مهدی؛ ویسی، الخاص (۱۳۹۹). تحلیل تطبیقی و پیکره‌مدار تحولات واجی «واو معدوله» در زبان فارسی و گویش شوشتری. *ادبیات و زبان‌های محلی ایران زمین*، ۱۰ (۴)، ۹۳-۱۱۶.
- مصطفوی، پونه (۱۳۹۴). تمایز روابط دستوری در گویش شوشتری. *جستارهای زبانی*، ۶ (۷)، ۲۰۷-۲۱۸.
- ملکی، ساسان؛ راسخ مهند، محمد (۱۴۰۰). اصطلاحات صوری و جوهری در زبان فارسی: مطالعه موردی برخی «اگر»-ساخت‌ها. *مطالعات زبان و گویش‌های غرب ایران*، ۹ (۳)، ۱۰۹-۱۲۶.
- میرزایی، مریم؛ داوری اردکانی، نگار (۱۳۹۶). تحلیل زبان‌شناختی کاربرد دشواژه در شهرستان شوشتر. *زبان‌شناسی اجتماعی*، ۱ (۲)، ۲۸-۳۶.
- نیرومند، محمد باقر (۱۳۵۶). *واژه‌نامه‌ای از گویش شوشتری*. تهران: فرهنگستان زبان ایران.

References

- Abdolkarimi, S. (2017). *An introduction to sociolinguistics*. Tehran: Avaye Khavar. (In Persian)
- Bernardez, E. (1999). Some reflections on the origins of cognitive linguistics. *Journal of English Studies*, 1, 9-27. <https://doi.org/10.18172/jes.39>.
- Brugman, C. M. (1988). The syntax and semantics of "have" and its complements [Doctoral dissertation, University of California, Berkeley]. <http://escholarship.org/uc/item/2kd446t3>
- Chambers, J. K., & Trudgill, P. (1998). *Dialectology*. Cambridge: CUP. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511805103>
- Croft, W. (2001). *Radical construction grammar: Syntactic theory in typological perspective*. Oxford University Press on Demand.
- Croft, W. (2007). Construction grammar. In D. Geeraerts & H. Cuykens (Eds.), *The Oxford handbook of cognitive linguistics* (pp. 463-509). Oxford: Oxford University Press.
- Dastdelan, M. (2021). The study of the function of metaphonymy in the semantic structure of idiomatic expressions in the framework of cognitive semantics. *Linguistics and Dialects of Khorasan*, 13(2), 283-303. <https://doi.org/10.22067/jlkd.2022.72644.1058> (In Persian)
- Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh University Press.
- Fazeli, M. T. (2004). *Shushtari dictionary*. Tehran: Pazineh. (In Persian)
- Fazeli, M. T. (2006). *Shushtari grammar*. Tehran: Pazineh. (In Persian)
- Fernando, C. (1996). *Idioms and idiomaticity*. Oxford: Oxford University Press.
- Fillmore, C. J. (1988). The mechanisms of construction grammar. *Proceedings of the Fourteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, (14), 35-55. <https://doi.org/10.3765/bls.v14i0.1794>
- Fillmore, C. J., & Kay, P. (1993). Construction grammar. Unpublished manuscript, University of California, Berkeley.
- Fillmore, C. J., Kay, P., & O'corner, K. (1988). Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: The case of Let Alone. *Language*, 64(3), 501-538. <http://dx.doi.org/10.2307/414531>
- Fraser, B. (1970). Idioms within a transformational grammar. *Foundations of Language*, 6(1), 22-42.
- Fried, M., & Östman, J. O. (2004). Construction grammar: A thumbnail sketch. In M. Fried & J. O. Östman (Eds.), *Construction grammar in a cross-language perspective* (pp. 10-85). John Benjamin. <https://doi.org/10.1075/cal.2.02fri>
- Ghanbarian, T. (2016, January). *Separability in Persian complex predicates and the verbal new sense: A lexicographical challenge* [Conference session]. International Workshop on Complex Predicates in Iranian Languages, Tehran University.
- Ghanbarian, T. (2019). Lexicography of the verb and cognitive linguistics: A case study of Afshandan. *Language research*, 11(32), 179-208. <https://doi.org/10.22051/jlr.2018.18801.1490> (In Persian)
- Goldberg, A. E. (1995). *Constructions: A construction grammar approach to argument structure*. Chicago: University of Chicago Press.
- Goldberg, A. E. (2002). Surface generalizations: An alternative to alternations. *Cognitive Linguistics*, 13(4), 56-327. <https://doi.org/10.1515/cogl.2002.022>
- Hamed Shirvan, Z., Sharifi, SH., & Elyasi, M. (2016). Word order in Persian dialects of Khuzestan from a

- typological view. *Culture and Folk Literature*, 4(11), 1–32. <http://dorl.net/dor/20.1001.1.23454466.1395.4.11.1.8> (In Persian)
- Hilpert, M. (2014). *Construction grammar and its application to English*. Edinburgh University Press.
- Jackendoff, R. (2008). Construction after construction and its theoretical challenge. *Language*, 84(1), 8–28. <https://doi.org/10.1111/j.1749-818X.2010.00213.x>.
- Kadkhodai Tarrahi, M., & Veysi, A. (2020). Comparative and corpus-based of phonological changes of “vav ma’doule” in Persian and Shushtari. *Literature and Local Languages of Iran*, 10(4), 93–116. <https://doi.org/10.30495/irl.2021.679701> (In Persian)
- Kavusi Tajkooh, S., & Razavian, H. (2019). Inheritance links in Persian ezafe constructions: A construction grammar study. *Journal of Comparative Linguistic Researches*, 8(16), 143–161. <https://doi.org/10.22084/rjhl.2018.14663.1755> (In Persian)
- Kay, P., & Fillmore, C. J. (1999). Grammatical constructions and linguistic generalizations: The what's X doing Y? Construction. *Language*, 75(1), 1–34. <https://doi.org/10.1353/lan.1999.0033>.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the min*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lambrecht, K. (1994). *Information structure and sentence form: A theory of topic, focus, and the mental representation of discourse referents* (Cambridge Studies in Linguistics, Series number 71). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lepic, R., & Occhino, C. (2018). A construction morphology approach to sign language analysis. In G. Booij (Ed.), *The construction of words* (pp. 141–172). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-74394-3_6.
- Maleki, S., & Rasekh Mahand, M. (2021). Formal and substantive expressions in Persian: Case study of if-constructions. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*, 9(3), 109–126. <https://doi.org/10.22126/jlw.2020.5300.1435> (In Persian)
- Michaelis, L. A., & Lambrecht, K. (1996). Toward a construction-based model of language function: The case of nominal extraposition. *Language*, 72(2), 215–247. <https://doi.org/10.2307/416650>
- Mirzayi, M., & Davari Ardakani, N. (2017). Linguistic analysis of Taboo words in Shushtar. *Sociolinguistics*, 1(2), 28–36. (In Persian)
- Mostafavi, P. (2015). Distinguishing grammatical relations in Shushtari dialect. *Language Related Research*, 6(7), 207–218. <http://lrr.modares.ac.ir/article-14-683-fa.html> (In Persian)
- Niroumand, M. B. (1977). *Dictionary of Shushtari dialect*. Tehran: Language Academy of Iran. (In Persian)
- Nunberg, G., Sag, I. A., & Wasow, T. (1994). Idioms. *Language*, 70, 491–534.
- Rasekh Mahand, M. (2014). *An introduction to cognitive linguistics theories and concepts* (2nd ed.). Tehran: Samt. (In Persian)
- Rasekh Mahand, M., & Shamseddini, M. (2012). Semantic classification of Persian idioms: A cognitive look. *Adab Pazhuhi*, 6(20), 11–32. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17358027.1391.6.20.1.1> (In Persian)
- Razaviyan, H., Kavousi Tajkouh, S., & Bahrami Khorshid, S. (2016). Ezafe construction in Persian from Goldberg’s construction grammar perspective. *Language Related Research*, 7(2), 39–57. <https://doi.org/10.22059/jolr.2016.61524> (In Persian)
- Sepanta, S. (2006). An anthropological view on Shushtari dialect (phonological processes). *Scientific-Research-Based Magazine of Azad Eslami University of Shushtar*, 1(1), 1–12. (In Persian)
- Steen, F., & Turner, M. B. (2013). Multimodal construction grammar. In M. Borkent, B. Dancygier & J. Hinnell (Eds.), *Language and the creative mind* (pp. 255–274). Stanford, CA: CSLI Publications. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2168035>.
- Vujić, J., & Miladinović, N. (2016). Genitive constructions as constructional idioms in English. *Belgrade English Language and Literature Studies*, 8(1), 69–89. <https://doi.org/10.18485/bells.2016.8.4>.
- Wasserscheidt, P. (2019). Construction grammar: Basic principles and concepts. *Ukrainian Linguistics Journal*, 49(49), 94–116. [https://doi.org/10.17721/um/49\(2019\).94-116](https://doi.org/10.17721/um/49(2019).94-116)
- Zhukovska, V. V. (2021). Current schools of construction grammar: Theoretical and methodological architecture. In *СУЧАСНА ФІЛОЛОГІЧНА НАУКА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ* (pp. 61–86). <http://dx.doi.org/10.36059/978-966-397-242-8-3>

